У неділю вранці Ілонка випурхнула з хати в біленькому платтячку, легка і світла, мов той метелик. Засміялась до всього, переповнена щастям. Навкруги було тепло, м'яко, якось шовково, і те шовкове само лилося в душу. Скрізь, на землі і в небі, сьогодні почувалося свято.

Батькова кузня стояла зачинена. Не гупали ціпи на сусідських токах. Не скрипіли з поля важкі гарби з золотими снопами. У високій блакиті радісно сяяло сонце, в костьолі вже грав орган.

Під хатою, обклавшись щітками та суконками, завзято чистив свої потріскані чоботи сержант Лошаков, а його товариш — веселий і добрий Лукич — вмивався біля колодязя, сам собі качаючи воду.

— Здрастуй, Лошаков! Здрастуй, Лукич! — з приязною гідністю привіталась до них Ілонка, і вони обидва, посміхаючись, відповіли своїй юній господині:

— Доброго ранку, Ілоно!

Дуже приємно, коли маєш таке товариство. Всі діти Сент-Іштвана визнають за Ілонкою право гордитися тим, що саме в її хаті мешкають коменданти, що Ілончийа мати готує їм сніданки та обіди, а Ілончин батько, всевміючий рукатий коваль Штефан, курить щовечора з комендантами запашні тютюни та розмовляє з ними, немов з братами.

Найчастіше батько розмовляє з Лукичем, з оцим самим Лукичем, який зараз кличе Ілонку, щоб вона йшла качати йому воду.

Майнувши до колодязя, Ілонка з захопленням береться за теплий металевий важіль. її чорні оченята горять, променяться. Вона готова б ціле озеро добути з землі для Лукича! Свіже, джерельне, чисте... Хай би змив оті рубці, що лягли йому через усі груди. Але те не змивається, то —

від швабських осколків. Хтозна: може, летіли люті осколки десь просто в Ілончине серце, та перепинив їх Лукич своїми грудьми.

Напровесні, коли війна ще шаленіла в самому Сент-Іштвані, Ілонка, сидячи разом з іншими в глибокому бункері, бачила одного разу, як упав, майже на порозі їхньої схованки, невідомий радянський солдат. Він був чимось дуже схожий на Лукича. Пізніше його, геть усього покремсаного осколками, поховали в центрі села у братській могилі. Тепер там ростуть буйні квіти, посіяні сент-іштванськими дівчатами.

Відшаленіло, відвирувало... Ось уже кілька місяців не здригається від бомб зелений Сент-Іштван, не джмелять по дворах смертоносні осколка Ілончин батько знову засклив вибиті вікна. Лукич сміливо намилює свої затверділі, міцно стиснуті рубці. Чудово жити без воєн!

В неділю Лукич так само, як і Ілончин батько, вмивається особливо ретельно, густо намилюючись раз і вдруге, набираючи води повні пригорщі — бризки пружним дощем розлітаються від нього врізнобіч. Потім, задоволено крякнувши, він довго пиляє себе армійським рушником, натирається так і сяк, аж поки його засмагле, покраяне глибокими борознами обличчя стає тугим та червоним, як перець.

— Оце вмився. Ох і водичка ж,— примовляє Лукич.— Дякую тобі, дочко. Постаралася.

Ілонка, задерши голівку, дивиться на нього, немов у небо: щасливо і ясно.

— Що таке — "по-ста-ра-ла-ся"?

Замість відповіді Лукич дає дівчиську в лоба легкого щигля. Пустунка рада й тому. Орган гуде.

Вулицею йдуть і йдуть селяни до костьолу. Поважно кивають у Штефанів двір, здоровлячи комендантів. Ніколи ще цей убогий двір простого коваля не зазнавав на собі такої шаноби.

Ілонка росте.

Літні господарі вітають перше Лукича, потім уже Лошакова. А рум'янощокі дівчата, навпаки, передусім помічають молодого сержанта. Спотикаючись на рівному, вони напускають свої барвисті шалі на самі брови і проходять, зашарівшись, наче крізь полум'я.

Ілонка знає, чого їм так жарко. Бо коли у свята сентіштванці збираються внизу біля графського озера на танці, то кожна з дівчат явно хоче, щоб з нею йшов у танець Лошаков. Однак він нікому не віддає переваги і танцює лише з своїм автоматом, ніжно обнявшись із ним, наче з дівчиною. Всі весело сміються при тому на вояцькі жарти, і лише сам Лошаков не сміється. Він якось уміє жартувати серйозно.

Лукич не танцює зовсім, та це й не дивно. Адже він не парубок, у нього десь дома вже є своя восьмирічна Ілонка, тільки звати її трохи чудно: Оленка. У вільний час Лукич ковалює на кузні нарівні з Ілончиним батьком. Зціпивши зуби, вони мовчки кують у два молоти червоне залізо, з якого потім постають лемеші та чересла. А після роботи бесідують про господарство, про землю та виноградники, що раніш були графськими, а відтепер ні. Коли їх розподіляли, то мама відмовлялася брати, бо хтось їй натуркував, що коли радянські коменданти підуть із Сент-Іштвана, то все знову повернеться на старе. Лукич тільки засміявся на мамині страхи. А тато заспокоював її в той же день такими словами: "Бежіко! Хто ж бо нас поверне на старе, коли ми всі хочемо нового? Графа тобі нічого боятись: будапештські хлопці надійно засадили його в тюрму як воєнного злочинця, салашиста і ката. Я знаю, ти скажеш, що які-небудь спадкоємці графа можуть з'явитись із-за кордону. Гай-гай!.. Коли до чого дійде, то всі ми, чесні угорці, станемо отут комендантами і поговоримо з ними своєю мовою!"

Ось так розсудив тато. Тепер усе йде на краще.

З бункера вже чути вільгісний, терпкий запах молодого вина. Сьогодні йому литись рікою, сьогодні буде відзначено збір першого післявоєнного винограду. В цей день навіть мала Ілонка матиме дозвіл пити вино!

— Ілонко! — збираючи свої щітки та ваксу, гукає Лошаков.— Іди, заспіваємо "Катюшу".

Співати, співати!.. Дівча лящить і плеще в долоні. Але співати не доводиться...

Лошаков і Лукич уже стоять виструнчившись, як до параду: на подзір'я зайшов лейтенант.

Оцей небалакучий лейтенант Вечірко, кремезний, вилицюватий юнак з крутим підборіддям, завжди, навіть у свято, нагонить на інших настрій діловитості і серйозності. Для нього служба ніколи не кінчається. Можливо, що воно так і повинно бути, адже саме він, Вечірко, якраз і є справжній комендант Сент-Іштвана, а на Лошакова і на Лукича випадає лише роль його, лейтенантового, так би мовити, гарнізону. Безперечно, що простодушні сентіштванці допускали неточність, величаючи комендантами підряд усю озброєну трійцю, що квартирує в коваля Штефана,— але хіба від цього щось міняється?

Лейтенант уже встиг десь побувати в своїх справах. Справ йому вистачає з ранку й до ночі. Перед кимось вищим відповідає він за нормальне життя і спокій Сент-Іштвана — глухого угорського села, десь далеко закинутого від центральних доріг, від великих міст. За всіх відповідає, і за Ілонку в тому числі...

Одначе Ілонка ще й досі не може так легко порозумітися з лейтенантом, як з Лукичем або з Лошаковим, хоча офіцер розмовляє по-

угорському набагато вільніше, ніж вони. Прикро, але факт: на пустощі, на ляси та жарти у Вечірка зовсім не вистачає часу. Оті відвідувачі з різними скаргами та пропозиціями, оті невідкладні справи, якими лейтенант зайнятий повсякчас! Вони мовби закривають лейтенанта від Ілонки, їй нелегко до нього продертись крізь них. Бачить його щодня, а все так, наче вперше.

Ось і зараз Вечірко, не помічаючи вбраної по-святковому, жадаючої розваг Ілонки, звертається мимо неї безпосередньо до Лошакова. Щось наказує сержантові, коротко, з сухуватою чіткістю. Видно,— кудись їхати.

Сержант перекидає автомат на спину, викочує з сіней велосипед.

Куди поїде Лошаков?

Якщо в графський ліс, то звідти він привезе кому-небудь листа, чималий пакунок журналів та газет, цигарок і портянок. В лісі стоять табором багато-багато Лукичів та Лошакових з кіньми, танками й гарматами. Коли стати в сонячний день на горі за селом, то вдалині можна бачити, як вони виходять з лісу на свої важкі навчання.

Чи, може, Лошаков поїде в містечко, в тамтешню комендатуру? Якщо так, то назад він повернеться аж надвечір, маючи в кишені для Ілонки тонку міську цукерку з яскравими паперовими китицями на обох кінцях.

"Важко бути комендантом",— зітхає Ілонка, проводжаючи серйозним поглядом Лошакова, що вже покотив вулицею вниз, полохаючи сонних курей. Навіть у таке свято, коли всі готуються пити вино та співати пісень, він мусить бути при зброї, готовий щомиті вирушити будь-куди, як того вимагає служба.

Для старого Лукича лейтенант теж незабаром знайшов роботу. Для цього він взяв Лукичів автомат, покрутив його в руках, мружачись,

заглянув у ствол, десь виявив цяточку, і цього вже було досить: чисть, Лукич!

А сам зайшов до кімнати, сів край стола і, діставши з польової сумки якісь папери, заглибився в них, суворий і зосереджений.

Тим часом Лукич, щось добродушно мугикаючи собі під ніс, розіклав на призьбі своє господарство, розібрав душу автомата на частки.

Знову довелось викльоцати руки в маслі. Інший би ремствував, а він — хоч би що. Лейтенантове слово для Лукича над усе.

Ілонці відомо, що всі троє — Вечірко, Лошаков і Лукич— давні бойові друзі.

Якось увечері Лукич довго розповідав батькові та сусідам про свого лейтенанта. Ілонка все чула, все запам'ятала, і старший комендант виріс після того в її очах так високо, як ніхто.

...Десь вони, радянські бійці, штурмували круту кам'яну гору. Командував наступом лейтенант, а Лошаков і Лукич були в нього підлеглими. Під час бою лейтенанта поранило. Але, замість того щоб вийти з небезпеки, він і далі командував боєм. Коди його знову поранило, він наказав: "Кладіть мене на палатку і несіть вперед".

Серед тих, що його несли, були Лошаков і Лукич. Так, під вогнем, вони його винесли на саму гору. Ілонка яскраво уявляє собі ту невідому верховину. В її дитячій уяві вона постає дивовижно схожою на рідну знайому гору, що височить на далеких околицях Сент-Іштвана — лисий острів серед моря виноградників. Свого часу цю сент-іштванську висоту також штурмували радянські бійці. Може, саме там, по її крутих хащуватих схилах, несли свого відважного лейтенанта Лошаков і Лукич!

Аж не віриться Ілонці, що така хоробра людина сидить зараз в її хаті, схилившись над паперами, не звертаючи ніякої уваги на чорняву бистрооку пустунку, що раз у раз шастає попідвіконню.

— Лукич!

— Гов!

— А де та гора?

— Яка?

— Лейтенантова.

— О, вона далеко звідси.

— А що з неї видно було?

— Виноградники, Ілонко... На всі чотири сторони світу — виноградники і виноградники.

За обідом Штефан поділився з лейтенантом чутками, що їх сьогодні занесли до Сент-Іштвана далекі парафіяни. Буцімто десь за Мором на хуторах поліція піймала салашистського бандита, годованця одного з відомих паліїв війни.

Кажуть, ніби їх прибуло кілька молодчиків із самого Будапешта і завдання вони мають вистежувати і вбивати на глухих дорогах поодиноких радянських бійців, щоб потім забрати в них для власного маскування радянські документи, ордени та мундири.

— Засичало гаддя, мусимо не дрімати! — з насторогою закінчив коваль.

Проте, всупереч Штефановим сподіванням, лейтенанта не здивували такі разючі новини. І Лукич на них реагував досить спокійно. Лише переглянувся через стіл з лейтенантом, протер кулаком вуса і нічого не сказав. Можна було подумати, що вони вже звідкись знають про все це.

Зате інші гості загули, мов потривожені бджоли. Як? Знову оті виродки виповзають із своїх щілин? Знову хочуть накликати лиха, їм ще мало війни та руїни?

— Вип'ємо за мир! — Дружно задзвеніли келихи в натруджених темних селянських руках.

— За нашу надію, за Радянський Союз!

— За здоров'я всіх, хто не хоче воєн!..

В хаті було повно гостей. Заради свята посходилися всі Штефанові брати з дружинами, з синами та дочками.

Щедра Бежіка тільки те й робила, що бігала з глеком до льоху та назад. В ці години вона існувала тільки для інших, для того, щоб когось припрошувати, частувати, пригощати, і ця роль, видно, цілком вдовольняла її.

Красуня Ілонка теж сиділа за спільним столом, розшарівшись, розцвівши поміж своїми двоюрідними сестрами та братами.

Виткі, чорні до блиску коси розкішно спадали їй на плечі, мов у дорослої дівчини.

Звичаї чемності не дозволяли їй втручатися до розмов старших, але все, про що йшлося між ними, вона чутливо приймала до серця і в думці палко здоровила всіх, кого здоровила її численна рідня, і кляла тих, кого рідня проклинала.

Крізь збуджений гомін голосів, крізь передзвін келихів до Ілонки долітали страшні чоловічі слова про якусь загрозу нивам та дітям, але такої загрози вона не могла собі повністю уявити зараз, у цій атмосфері шумної дружби та взаємної довіри, що панувала за столом. її ніщо не лякало в цьому чудовому світі, де було стільки радостей, де було стільки людей, дорослих, умілих та сильних, і всі вони разом — комендanти і хлібороби — казали в одне і присягалися на одному. Краще було б зовсім не згадувати за столом про ті осоружні війни, яких більше не повинно бути,— адже їх не хоче ніхто.

Шкода тільки, що зараз поміж присутніми нема Лошакова, не дзвенить його чарка молодецьким красивим дзвоном... Де він? Чому його нема?

Перебігає легка хмарка, Ілончині очі темніють, щоб за хвилину знову засвітитися радістю: десь на селі глухо ударили бубни, скликаючи всіх на карнавал. Пора!

Гості встають.

Вилетівши з подругами надвір, Ілонка дзвінко заспівала — на мотив "Катюші" — якусь свою угорську пісеньку.

Буйний святковий карнавал з гиками та гуками, з бубнами та цимбалами б'є у вузьку вуличку напролом. Гомін свята, уже обгримівши вздовж і впоперек тісне село, нарешті вирівається на його околиці, у світлі простори нив та виноградників.

Чолом тобі, земле, мати врожаю!

Цей рік земля щедро віддячила сентіштванцям за їхню невсипущу працю. Протягом літа наливалися тут під сонцем рясні виноградні грона, блищали, сивіли, обтягуючи кущі.

Тепер урожай зібрано, і виткі лози з полегкістю відпочивають, позвисавши на тичках, густо переплівшись клубками розкішного листя.

Поміж виноградниками, курною польовою доріжкою валом валить карнавал. Поперед веселої процесії поважно ступають заклечані коні, запряжені в дерев'яного високого воза, вздовж якого розляглася величезна дубова бочка з вином. Зверху на бочці красуються загримовані дівчатка, наряджені в білих русалок, у вінках і стрічках, кожна з келихом у руці. Поміж ними — Ілонка.

За возом ідуть невтомні музики, пливуть натовпом танцюристи, здіймаючи за собою хмару куряви.

Дорога в'ється на сусіднє словацьке село Поставці. Вже здавна так повелося, що цей день завершується приходом у гості до поставчан, таких же засмаглих, жилавих виноградарів та хліборобів. Поставчани всім селом вийдуть на шлях зустрічати сентіштванців, і тоді до пізньої ночі клекотітиме на луках під високими зорями свято, лунатимуть співи, гухкатимуть радісні бубни.

Це — потім. А поки що куриться дорога, вирує карнавал і далеко біліє Ілонка над морем чорних капелюхів. Пливе, мов чайка, мов чиста мрія, що її оце підняв і несе над собою розвихрений ліс темних, вузлуватих, натруджених рук. Небо над нею казково блакитне, видно Ілонці далеко, їй, щасливій, здається, немовби вона рухається в повітрі, летить... Понад мереживом плантацій, понад жовтими стернями, понад розбитими танками, що де-не-де бовваніють самотньо на полях... Ліворуч, удалині, Сіріє могутня гора, облямована чагарниками.

Зійти б на її верховину!..

Ілонка шукає очима Лукича і лейтенанта. Вони теж крокують у цьому врочистому поході, не могли ж вони відмовитись, коли їх просили цілим селом.

— Лейтенант! їді сюда!.. : Ілонка махає комендантові своїм кухлем, закликає

вгощатись. Адже він ще зовсім тверезий!

— їді, пожалуйста!.. Випий до дна!

Лейтенант іде далеко в чоловічому натовпі, проте Ілонці здається, що він зовсім близько, ось тут. Ніколи раніше вона не почувала себе з ним так близько, просто і природно.

Він щось весело відповідає Ілонці, звертаючись через голови, за суцільним галасом їй нічого не чути, але в неї лишається таке враження, немов щойно оце між ними відбулася чудесна розмова, варта всіх інших розмов, яких вона хотіла і які не могли відбутися раніше..

Лейтенант мовби враз відкрився дівчинці своїми загадками, і те дивовижне, героїчне, що розповідав про нього Лукич, Ілонка тепер, здається, вже могла б сама пояснити і доповнити.

Жаль, що немає Лошакова. Він мусив би бути тут, як і всі. Він має повне право на сьогоднішнє свято. Бо хто ж, як не сержант, був вартовим і захисником оцих рясних виноградників, що принесли людям стільки втіхи та радості.

Ночами, коли весь Сент-Іштван укладався спати, Лошаков з Лукичем, озброївшись автоматами, вирушали в свої нічні обходи, пильнуючи, щоб ніякий ворог не забрався на плантації, щоб ніхто не порушив спокою мирних осель.

Мама не раз говорила Ілонці, гасячи лампу: "Спи, доню, не бійся нічого...— і, кивнувши в темряві на вікно, додавала: — Там Лошаков і Лукич..."

— Ілонко, чи не спорожніла бочка? Вгощай, хочемо пити!..

Дівчата й молодиці, розхристані та гарячі після танцю, оточують воза, вимагають свого. Обличчя їхні пашать здоров'ям, лисняться від поту. Ілонка разом з подругами, юними виночерпійками, жваво наповнює келихи золотистим напоєм.

— Сервус! (На здоров'я!)

Недопите вино дівчата випліскують високо вгору.

— Ілонко,— витираючи губи, весело каже одна з молодиць,— де Лошаков?

— Він нам допомагав збирати виноград та возити снопи,— напівжартома додає інша,— ми йому обіцяли... могорич!

Дотепи, сміхи, лукаві поблиски чорних очей... Справді, де ж він?

А він у цей час уже недалеко. Мчить назустріч карнавалові безлюдною доріжкою поміж безкраїми виноградниками, везе з міської комендатури дуже важливі вісті...

Ластівки супроводжують його, на льоту залицяються до нього. Біле вересневе сонце мигтить і мигтить, заплутавшись двома світляними клубками у спицях велосипеда.

І раптом сержанта чимось дошкульно ударило в ногу нижче коліна. За мить по цьому на виноградниках почувся легкий постріл. Ляснув і завмер. Згарячу Лошаков проїхав ще кілька метрів" тоді помітив, що з пробитої халяви чобота у нього сочиться кров. Кинув геть велосипед, зняв автомат, випростався, перемагаючи біль. Але ніде нікого й нічого. Нагріта млосна тиша, мерехтливе повітря, таємнича клубкувата зелень безкраїх виноградників. І зненацька знову постріл. Куля тонко

просвистіла біля самого вуха. Лошаков інстинктивно пригнувся, круто вилаявся: він встиг помітити, як неподалік за кущами звився димок. Старанно прицілившись, Лошаков з коліна послав у тому напрямку коротку автоматну чергу...

Одним з перших постріли почув лейтенант. Його натренований слух весь час був мовби настроєний на такі звуки.

— Увага!

Вечірко рішуче махнув рукою, і музика змовкла.

Зловісна тінь пробігла по обличчях вражених учасників карнавалу.

Всі зупинились, примовкли. Хто стріляє? Чому?

Лейтенант і Лукич, опинившись одразу поперед інших, стояли, насторожено прислухаючись в далечінь, похмуро оглядаючи місцевість. Ілонка, завмерши на бочці з кухлем у руці, не зважилася в цей момент чіпати своїх комендантів: такі вони стали раптом серйозні, зосереджені, неприступні.

Напруга наростала. Жінки розгублено перешіптувались. Гнівно загули чоловіки. Навіть ті, що вже були добре напідпитку, враз протверезились. Не терпілося знати, хто стріляє на виноградниках.

— Кому наше свято — не свято?

Лейтенант і Лукич, про щось радячись на ходу, швидко рушили вперед. Слідом за ними ринув увесь ч похід. Однак це вже був не карнавал. Це вже рухався роздратований натовп, гнівний, лютий, сторожкий.

На бочці не лишилось нікого. Коні йшли самі за людським натовпом. Порожні кухлі безладно подзеленькували в передку. Дівчата-виночерпії вже десь розсипалися поміж дорослими, забувши про свої веселі обов'язки.

Велосипед! Ілонка перша помітила серед шляху перекинутий боком сержантів велосипед. їй здалося, що сержанта вбито. Зойкнула, закричала не своїм голосом:

— Лощакова вбито! .

А він тим часом, зачувши близький гомін, підвівся над. виноградними кущами, живий, спітнілий, весь вкритий дорожнім пилом, і зробив лейтенантові якийсь знак рукою.

За хвилину вже всі були коло нього. Оточили сержанта тісним колом, схвильовано оглядали, розпитували. Ілонка стояла, не чуючи себе, приголомшена незвичайним виглядом сержанта. Пррєтрілений, закривавлений чобіт, наспіх перетягнута ременем нога, вияложена в пилюці міська цукерка, що стирчала з сержантової кишені,— все це було зараз страшним, таємничим, незбагненним для неї. В кількох словах Лошаков доповів лейтенантові, що сталося.

— Звідси він стріляв,— пояснював Лошаков, показуючи лейтенантові лігвище під густими кущами, де, видно, ще зовсім недавно лежав бандит. — Але поки я сюди добрався, тут уже нікого не було. Відповз...

Слід вів попід кущами кудись на захід.

— Спершу тебе треба перев'язати,— сказав Лукич, добувши з кишені засмальцьований індивідуальний пакет.

— Доки Лукич з кількома молодицями робив Лошакову перев'язку, лейтенант розподілив учасників карнавалу на групи, призначив старших

і, розтлумачивши їм завдання, розіслав людей в різні кінці виноградників. Важко дихаючи, чоловіки на ходу висмикували з землі замашні кілки, що по них вився виноград. Хтось розмахував у повітрі зірваною з воза люшнею.

— Швидше давай, бо скоро вечір,— чула Ілонка чиїсь слова.— Якщо не встигнемо, то темрява його врятує.

Біля бочки з вином не зосталося нікого. . Розкинувшись кількома лавами, заходячи здалеку, люди поступово з усіх кінців оточували плантації. Ішли, прочісуючи кожне міжряддя, де міг притаїтись злочинець. Хто він? Яким вітром занесло його в ці краї, з якою метою він стріляв у сержанта? Ще ніхто нічого цього не знав, люди знали одне — що стріляти в радянського сержанта міг тільки фашист, воєнний злочинець, палій війни. А для мирних мешканців

Сент-Іштвана цього було досить. Зрештою, в цей момент вони вже менш за все думали про Лошакова вони насамперед непокоїлись за своє власне майбутнє. Ще свіжі в пам'яті криваві страхіття війни попливли кожному перед очима, заступивши собою радість порушеного свята, розпалюючи ненависть до винуватця тривоги, викликаючи в кожного жагуче бажання розправи.

Ішли, як на звіра: з паліччям у руках, з войовничим обуренням у поглядах. Дедалі тісніше змикалися лави...

Лейтенант Вечірко разом з Лукичем, Штефаном та кількома селянами рухався по основному сліду, що його лишив за собою відповзаючий ворог. Його, видно, було поранено: раз у раз хто-небудь натикався на плями свіжої крові.

Ілонка трималася батька. Горіла нетерплячкою, шарпала батька за руки, щоб швидше йти вперед.

— Бо ж той утече!..

Справді, незабаром вечір, а виноградники великі, розкинулись на десятки гектарів. Рухатися доводиться повільно — кожну хвилину можна чекати пострілу. Та ще, як на те, кущі пішли високі й густі, далеко крізь них не побачиш.

— Тату, візьми мене на руки, я дивитимусь...

— Він тебе встрілить, ти — в білому...

— Але ж він утече, і тоді знову буде на всіх війна...

Штефан деякий час думає над доньчиними словами. Мовби в забутті, ніжно гладить її красиву голівку.

— ...Все погорить, поруйнується, і ми будемо знов сидіти в брудному холодному бункері, ховаючись від бомб... О Єзус-Марія!

Коваль темніє на виду, стає навшпиньки, оглядаючи міжряддя. Ні, так не побачиш далеко!

— Ну, добре... Іди.

Він бере Ілонку на руки, садовить собі на плече, її черевички, що були зранку білі, як сніг, тепер зовсім посіріли від куряви.

— Дивись пильно... Бо як не будеш пильною, то він нас уб'є.

Ілонка напруженим зором оглядає плантації. Але ніде нічого підозрілого. їй нетерпеливиться:

— Мабуть, він уже втік!

Здалеку величезною дугою посуваються назустріч сентіштванці, бредуть по груди в густій зеленій масі. Добре, коли разом, коли всі дружно: тоді ніщо не страшне.

Сонце вже заходить, міжряддя виповнюються тінями.

Втече чи не втече?

Раптом Ілонка здригнулась і міцно припала до батька.

— Що таке, доцю?

— Бачу...

Приголомшений ПІтефан рвучко пригнувся. Ілонка схвильовано зашепотіла:

— Не пригинайся, тату, випростайся... Бо так мені не видно!

— Де він?

— Он там... Випростайся!

ПІтефан випростався, обома руками тримаючи Ілон-ку, мов сокола на плечі.

До злочинця ще була чимала відстань. Він швидко відповзав у глиб широкого вибалка, тримаючись тіні, іноді важко й незграбно плигаючи від куща до куща.

Затамувавши подих, Ілонка стежила за ним. Обшарпаний, закудланий, блискаючи підковами чобіт, він відповзав якось розлючено й

нервово, і коли озирався на погоню, дівча виразно бачило його смертельно бліде, гидко перекошене обличчя.

Лейтенант мовчки йде попереду з револьвером у руці, Лукич — з автоматом напоготові.

Все швидше прослизають поміж кущами вперед, батько з Ілонкою на плечі ледь встигає за ними.

— Стежиш, Ілонко?

— Стежу.

— Пильнуй же, доню...

Десь далеко у вечірньому тихому повітрі весело вдарили святкові бубни. То, видно, поставчани вже виходили зустрічним карнавалом на шлях.

1949